

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 051 «Економіка»

Допускається до захисту
завідувач кафедри економіки та економічної
теорії

назва кафедри

 доц. С.Г. Батажок
підпис, *вчене звання, прізвище, ініціали*
«20» листопада 2023 року

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
НАПРЯМИ ТА МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
ЕКОНОМІЧНО АКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ**

Виконав: Пузема Денис Павлович
прізвище, ім'я, по батькові,

 підпис

Керівник: доцент Рибак Надія Олексіївна
вчене звання, прізвище, ініціали

 підпис

Рецензент: доцент Арбузова Тетяна Василівна
вчене звання, прізвище, ініціали

 підпис

Я, Пузема Денис Павлович, засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 051 «Економіка»

Затверджую

гарант ОПП «Економіка»

доцент Понедільчук Т.В.
вчене звання, ініціали, прізвище
«19» грудня 2022 року

ЗАВДАННЯ на кваліфікаційну роботу магістра

Пузема Денис Павлович
прізвище, ім'я та по батькові

Тема: «Напрями та механізми соціального захисту економічно активного населення України»
Перелік питань, що розробляються в роботі: сутність та зміст державної політики соціального захисту економічно активного населення; економічна активність населення як економічна категорія: її роль у функціонуванні ринкової економіки; пріоритетні напрями соціального захисту економічно активного населення України; оцінка економічної активності населення в умовах функціонування національного ринку праці; мінімальна заробітна плата у системі соціального захисту та європейських соціальних орієнтирів; соціальні послуги та соціальний захист економічно активного населення Київським обласним центром зайнятості; напрями удосконалення державного регулювання механізму соціального захисту економічно активного населення; досвід зарубіжних країн у сфері соціального захисту економічно-активного населення;

Вихідні дані закони України, правові та нормативні акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, матеріали Міністерства економіки та Державного комітету статистики України, монографічні і періодичні українські та зарубіжні видання.

Календарний план виконання роботи

Етап виконання	Період виконання етапу	Відмітка про виконання
Огляд літератури	січень-лютий 2023	
Теоретико-методична частина	березень-квітень 2023	
Аналітична частина	травень-липень 2023	
Рекомендаційна частина	серпень-вересень 2023	
Оформлення роботи	жовтень 2023	
Перевірка на плагіат	листопад 2023	
Попередній розгляд на кафедрі	листопад 2023	
Подання на рецензування	грудень 2023	

Керівник роботи

Здобувач

підпис

вчене звання, ініціали, прізвище
Пuzeма Д.П.
ініціали, прізвище

Дата отримання завдання «20» грудня 2022 р

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНО АКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ.....	9
1.1. Сутність та зміст державної політики соціального захисту економічно активного населення.....	9
1.2. Економічна активність населення як економічна категорія: її роль у функціонуванні ринкової економіки.....	15
1.3. Пріоритетні напрями соціального захисту економічно активного населення України	20
Висновки до розділу 1.....	29
Розділ 2. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНО АКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	30
2.1. Оцінка економічної активності населення в умовах функціонування національного ринку праці.....	30
2.2. Мінімальна заробітна плата у системі соціального захисту та європейських соціальних орієнтирів.....	44
2.3. Соціальні послуги та соціальний захист економічно активного населення Київським обласним центром зайнятості.....	52
Висновки до розділу 2.....	65
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНО АКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	66
3.1. Напрями удосконалення державного регулювання механізму соціального захисту економічно активного населення.....	66
3.2. Досвід зарубіжних країн у сфері соціального захисту економічно-активного населення.....	74
Висновки до розділу 3.....	83
ВИСНОВКИ.....	84

АНОТАЦІЯ

Пуземи Д.П. Напрями та механізми соціального захисту економічно активного населення України

Досліджено теоретичні аспекти економічних категорій, що характеризують соціальний захист економічно активного населення України.

Наукова методологія дослідження базується на вивченні показників оцінки економічної активності населення в умовах функціонування національного ринку праці із застосуванням методів економіко-статистичного аналізу та економіко-математичного моделювання. У процесі дослідження використовувалися різні прийоми і методи: аналізу і синтезу, поєднання кількісного та якісного аналізу, метод порівнянь, системного і комплексного підходів.

Досліджено пріоритетні напрями підвищення соціального захисту економічно активного населення та ефективні механізми їх реалізації. Обґрунтовано теоретичні положення та розроблено практичні рекомендації щодо напрямів удосконалення соціального захисту економічно активного населення в Україні.

Зроблено висновок, що одним із найважливіших показників функціонування національного ринку праці є показник економічної активності населення, який об'єктивно відображає соціально-економічний стан суспільства в поточному періоді та використовується для розробки соціальних програм та коригування всієї соціальної політики держави.

Одержані результати можуть бути використані в практиці для обґрунтування напрямів удосконалення державної політики соціального захисту економічно активного населення в Україні в сучасних умовах.

Кваліфікаційна робота містить 94 сторінки, 12 таблиць, 10 рисунки, список використаних джерел із 69 найменувань, 4 додатки.

Ключові слова: система соціального захисту населення, економічно активне населення, соціальна послуга, напрями і механізми, ринок праці, безробіття, мінімальна заробітна плата.

ABSTRACT

Puzemy D.P. Directions and mechanisms of social protection of the economically active population of Ukraine

The theoretical aspects of the economic categories characterizing the social protection of the economically active population of Ukraine have been studied.

The scientific methodology of the research is based on the study of indicators of the assessment of the economic activity of the population in the conditions of the functioning of the national labor market using the methods of economic and statistical analysis and economic and mathematical modeling. Various techniques and methods were used in the research process: analysis and synthesis, a combination of quantitative and qualitative analysis, the method of comparisons, systematic and complex approaches.

The priority directions for increasing social protection of the economically active population and effective mechanisms for their implementation have been studied. The theoretical provisions have been justified and practical recommendations have been developed regarding directions for improving the social protection of the economically active population in Ukraine.

It was concluded that one of the most important indicators of the functioning of the national labor market is the indicator of economic activity of the population, which objectively reflects the socio-economic state of society in the current period and is used to develop social programs and adjust the entire social policy of the state.

The obtained results can be used in practice to calculate directions for improving the state policy of social protection of the economically active population in Ukraine in modern conditions.

The qualification work contains 94 pages, 12 tables, 10 figures, a list of used sources with 69 titles, 4 appendices.

Keywords: system of social protection of the population, economically active population, social service, directions and mechanisms, labor market, unemployment, minimum wage.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азьмук Н. А. Трансформація ринку праці в умовах війни: виклики та стратегії відтворення робочої сили / Н.А. Азьмук // Вісник економічної науки України. 2022. № 1(42). С. 171-179.
2. Аналітична записка МОП. Вплив кризи в Україні на сферу праці: попередні оцінки. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/202205/UKR_Brief%20note_11May-2022.pdf.
3. Болотіна Н. Право людини на соціальний захист / Н. Болотіна. К. : Знання, 2010. 107 с.
4. Бойко О. Трудові ресурси підприємства: сутність, структура та їх вплив на діяльність підприємства. 2015. С. 14–19. URL: https://zenodo.org/record/18070/files/03_2_boyko-6.pdf (дата звернення: 28.03.2021).
5. Безробіття населення (за методологією МОП) за статтю, типом місцевості та віковими групами у 2021 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/rp/eans/eans_u/arch_bnsmv_u.htm
6. Богданьок О. Від 28 млн до 34 млн – Інститут демографії назвав чисельність населення в Україні. Чому така різниця. Суспільне. Новини. 2023. URL: <https://suspilne.media/437526-vid-28-mln-do-34-mln-institut-demografii-nazvav-ciselnist-naselenna-v-ukraini-comu-taka-riznica/>
7. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні: аналітичний доповідь / В. Потапенко, А. Головка, О. Валевський та ін.; за ред. В. Потапенка. Київ : НІСД, 2023. 33 с. DOI: 10.53679/NISS-analytrep.2023.01.
8. Глевацька Н.М. Зайнятість населення України в умовах нестабільної економічної ситуації: основні проблеми і напрями їх вирішення / Н.М. Глевацька, В.А. Михайлович // Наукові праці КНТУ. 2010. № 17. С.183-192.
9. Грішнова О. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. Київ : Знання, КОО, 2001. 254 с.
10. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Підручник. К.: Знання, 2004. 535с.

11. Дзеніс О., Шарко Н. Міжнародна міграція робочої сили в сучасних умовах та її вплив на міграційну політику держави /О. Дзеніс, Н. Шарко // Економіка та суспільство. 2022. № 37. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-37-20.
12. Державна служба статистики України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
13. Державна служба зайнятості. URL: https://www.dcz.gov.ua/sites/default/files/infofiles/05_sytuaciya_na_rp_ta_diyalnist_dsz_2023.pdf
14. Економічно активне населення України за віковими групами у 2010-2019 роках. Головний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/rp/eans/eans_u/arh_rean_u.htm
15. Економічно неактивне населення за статтю, типом місцевості та віковими групами у 2017 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/rp/eans/eans_u/arch_enansmv_u.htm
16. Економіка праці та соціально-трудова відносина: Навч.-метод. посібник / За заг. ред. проф. Качана Є. П. Тернопіль: ТДЕУ, 2006.373 с.
17. Економіка добробуту: регулювання доходів населення та розвиток ринку праці : монографія / Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Уніга О. В., Коцан Л. М., Савчук А. Ю. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 212 с.
18. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудова відносина : навч.-метод. посібник / Н. І. Єсінова. Х. : ХДУХТ, 2017.189 с.
19. Зайняте населення за професійними групами та статтю у 2012-2021 роках. Головний сайт Державної служби статистики України. Ринок праці. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm
20. Кодекс законів про працю України : Кодекс від 10 грудня 1971р. № 322-V-III. Редакція від 15.06.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 07.07.2023).
21. Кравець І.М. Соціальний захист економічно активного населення в сучасних умовах / І.М. Кравець // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2017. Випуск 19. С.365-370.

22. Кравченко М. Напрями та механізми соціального захисту економічно активного населення України / М. Кравченко // «Ефективність державного управління». Збірник наукових праць. 2014. Вип. 39. С.115-122.
23. Куценко В. І. Соціальний вектор економічного розвитку [Текст] : монографія / Куценко В. І. ; НАН України ; Рада по вивч. продукт. сил України. К. : Наукова думка, 2010. 736 с.
24. Кількість зареєстрованих безробітних. Мінфін. 2023. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2022/>
25. Ключівський Ю. Як відрізняються середні доходи громадян різних країн Європи? URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2023/01/17/statystyka-svidchyt-proznachnu-nerivnist-u-dohodah-gromadyan-riznyh-krayin-yevropy/>
26. Кузьо Н. Якось (не) буде: як впливає війна та її наслідки на український ринок праці. Grow how. 2023. URL: <https://www.growhow.in.ua/yakos-ne-bude-iaak-vplyvaie-viyna-ta-ii-naslidky-na-ukrainskyu-rynok-pratsi/>
27. Кобзиста О., Шубін О., Ткаченко Я. Підвищення рівня мінімальної заробітної плати: наслідки та ризики / О. Кобзиста, О. Шубін, Я. Ткаченко // Вісник АПСВТ. 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/323642633_PIDVISENNA_RIVNA_MINI
28. Любомудрова Н., Гойчук В. Зміни на ринку праці в умовах воєнного стану та перспективи після воєнного відновлення / Н. Любомудрова, В. Гойчук // Економіка та суспільство, (40). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-31>
29. Луценко Ю. В., Тарасюк А. В. Запобігання нелегальній міграції: у пошуках оптимальної моделі / Ю.В.Луценко, А.В. Тарасюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2022. № 1(24). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2022/n1/22lyvrom.pdf>.
30. Мінімальна заробітна плата і прожитковий мінімум в Україні : Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/>

31. Мінімальна заробітна плата у січні 2023 та січні 2013 р. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Minimum_wage_statistics
32. Мірошниченко О. Як Україні компенсувати втрату 30% трудового потенціалу / О. Мірошниченко // Конфедерація роботодавців України. 2023. URL: <https://employers.org.ua/news/id2487>
33. Майсюра Е.Н. Зайнятість населення і вирішення кадрової проблеми в Україні / Е.Н. Майсюра // Актуальні проблеми економіки. 2010. № 5. С.166-174.
34. Населення за причинами економічної неактивності у 2010-2018рр. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/rp/eans/eans_u/arh_npena_rik_u.htm
35. НБУ. Коментар Національного банку щодо зміни реального ВВП у 2022 році. 14 квітня 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2022-rotsi>
36. НБУ. Просто про економіку (на основі матеріалів Інфляційного звіту за квітень 2023 року). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/prosto-pro-ekonomiku-na-osnovi-materialiv-inflyatsiynogo-zvitu-za-kviten-2023-roku>
37. Населення (1990-2021). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm
38. Новий показник середньорічної зарплати в ЄС URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20221219-3>
39. Онопрієнко І. Статистичний аспект демографічної ситуації в Україні: автореф. ... канд. ек. наук. 2017. Миколаїв. С. 604-608. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/120.pdf>
40. Особи, які не входять до складу робочої сили за статтю, типом місцевості та віковими групами у 2021 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/rp/eans/eans_u/arch_enansmv_u.htm

41. Особи, які не входять до складу робочої сили за статтю, типом місцевості та віковими групами у 2021 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/rp/eans/eans_u/arch_enansmv_u.htm
42. Особи, які не входять до складу робочої сили за статтю, типом місцевості, за причинами незайнятості у 2021 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/rp/eans/eans_u/arh_npena_rik_u.htm
43. Онищенко В. Мінімальна заробітна плата 2023. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/15618-minimalna-zarplata-2023>
44. Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України від 03 листопада 2022 р. № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>
45. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05 жовтня 2000 р. № 2017-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>
46. Павліха Н. В. Принципи просторового менеджменту сталого розвитку / Н.В. Павліха // Економіка України. 2006. № 1. С. 40-45.
47. Павліха Н., Цимбалюк І., Уніга О. Розвиток та регулювання ринку праці прикордонного регіону: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 223 с.
48. Пирожков С. Демографічний розвиток України: сучасне та майбутнє: доповідь академіка Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України. Вісник НАН України. 2015. С. 59–64.
49. Про оплату праці : Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95- ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#>
50. Про внесення змін до статті 8 Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» щодо підвищення розміру мінімальної заробітної плати. Законопроект від 07 лютого 2023 р. № 8431. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1643610>
51. Рівень безробіття в Україні торік становив 21,1% – Нацбанк. Укрінформ. 11.05.2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3707740-riven-bezrobitta-v-ukraini-torik-stanoviv-211-nacbank.html>

52. Рейтинг країн за ВВП на душу населення за ПКС. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/gdp-per-capita-ppp>
53. Руженський М. Соціальний захист населення в умовах формування ринкової моделі економіки України: монографія / М. Руженський. К. : ІПК ДСЗУ, 2013. 318 с.
54. Сьомченко В.В. Дослідження сучасного стану трудових ресурсів України / В. В. Сьомченко // Ефективна економіка. 2021. №4. С.1-8.
55. Сенік І .В. Економічна активність населення України 2013 [Текст] / І. В. Сенік// Стат. Збірник. Державна служба статистики України. 197.
56. Серьогіна Н. О. Вплив військових дій на продуктивну зайнятість / Н.О. Серьогіна // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. № 6. Том 33(72) С. 36-40.
57. Слуцький Б. Балансування на межі: чи може Україна підвищити життєві стандарти громадян у часи війни. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/balansuvannya-na-mezhi-chi-mozheukrajina-pidvishchiti-zhittyevi-standarti-gromadyan-u-chasi-viyni-12266091.html>
58. Український інститут майбутнього. URL: <https://t.me/uifuture/1495>
59. УВКБ ООН. Портал оперативних даних. Ситуація з біженцями в Україні. URL: <http://surl.li/kochz>
60. Фонд народонаселення ООН. Інформаційна панель населення світу. Україна. 2023. URL: <https://www.unfpa.org/data/world-population/ua>
61. Цимбалюк І. О., Уніга О. В. Підвищення ефективності розвитку ринку праці прикордонного регіону. Стратегії та інновації: актуальні управлінські практики: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 28 квітня 2018 р.). Кривий Ріг: Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, 2018. С. 435-437.
62. Цимбалюк І. О. Концептуальні засади інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації / І.О. Цимбалюк // Інноваційна економіка. 2019. № 5-6. С. 125-133.

63. Цимбалюк І. О. Розвиток регіональних ринків праці України в умовах євроінтеграційних перспектив. Сучасні тренди міжнародних економічних відносин. Управління проектами Європейського Союзу: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 20–22 вересня 2018 р.). Луцьк : Вежа-Друк, 2018. С. 216-219.
64. Чанишева Г.І., Щукін О.С. Мінімальна заробітна плата у системі державних соціальних гарантій / Г.І.Чанишева, О.С.Щукін // Київський часопис права. 2023. № 1. URL: <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/262/249>
65. Чисельність робочої сили працездатного віку в Україні 2010-2019 рр. Головний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/rp/ean/ean_u/arh_osp_rik_u.htm
66. Київський обласний центр зайнятості Аналітична та статистична інформація URL.: <https://kir.dcz.gov.ua/analitics/view>
67. Pavlikha N., Tsymbaliuk I., Uniga O. Labour market development features in the European Union. The economy of Bulgaria and the European Union in the global word. Management, marketing and entrepreneurship, corporate control and business development in Bulgaria and in the EU : Collective Monographs of Scientific Articles. Sofia, 2018. P. 127-138
68. NoNews (2021), «Ranking of countries by GDP per capita by PPP», available at: <https://nonews.co/directory/lists/countries/gdp-per-capita-ppp>
69. Eurostat (2023), «A new indicator of the average annual salary in the EU», available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20221219-3> (Accessed 15 July 2023).